

**PROF. DR HAB. MIECZYŚLAW SAWCZUK
– JUBILEUSZ 80-LECIA URODZIN**



Profesor Mieczysław Sawczuk urodził się 2 grudnia 1930 r. we Włodzimierzu Wołyńskim, tam spędził dzieciństwo i wczesną młodość. Ojciec Paweł i matka Zofia z domu Jasińska pracowali w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii (SPRA), on sam w latach 1937–1939 uczęszczał do szkoły powszechnej przy 23 Pułku Piechoty. W czerwcu 1941 r. matka Profesora i jej brat Jasiński przygarnęli do rodziny czteromiesięczne dziecko gruzińskie, którego matkę zastrzelili Niemcy. Do dziś Profesor utrzymuje kontakty z „przyrodnim” bratem, którego wychował i wykształcił (brat nosi nazwisko Jasiński). W czasie okupacji kontynuował naukę w szkole z polskim językiem wykładowym, a także na tajnych lekcjach. Jak sam mówi, wiele zawdzięcza swej nauczycielce ze szkoły we Włodzimierzu, która kierowała Jego samokształceniem, oraz byłemu profesorowi liceum we Włodzimierzu, matematykowi J. Martynowiczowi. Pozwoliło mu to nadrobić okupacyjne straty w nauce i już po wojnie ukończyć z wynikiem bardzo dobrym szkołę powszechną w Strzyżowie, zdać egzamin do drugiej klasy gimnazjum oraz swobodnie radzić sobie z programem matematyki aż do matury.

W marcu 1945 r. rodzina Sawczuków repatriowała się do Polski. Rodzice objęli gospodarstwo rolne w Strzyżowie nad Bugiem, w gminie Horodło, Mieczysław rozpoczął naukę w Gimnazjum i Liceum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie. W 1950 r. otrzymał świadectwo dojrzałości z tytułem przodownika nauki. Okres nauki w szkole średniej okazał się również okresem formowania się osobowości młodego człowieka. Dużą rolę odegrali tu profesorowie, których z wdzięcznością wspomina, a zwłaszcza prefekta ks. Władysława Krawczyka i matematyka Konstantego Alichniewicza.

Chętnie pracował społecznie, był kierownikiem cenionej świetlicy szkolnej, a także aktywnym członkiem Związku Harcerstwa Polskiego (skauting Baden-Powella). Wiosną 1948 r. wydalono go z bursy z powodu odmowy założenia Związku Młodzieży Polskiej. Fakt ten miał wpływ na dalsze losy absolwenta liceum. Obdarzony zdolnościami do nauk ścisłych, zainteresowany zwłaszcza statystyką i teorią prawdopodobieństwa, nie mógł jednak w ówczesnych warunkach pozwolić sobie na swobodny wybór kierunku studiów. Udało mu się jednak dostać na prawo. Studia I stopnia ukończył w roku 1953 na Wydziale Prawa UMCS w Lublinie. Został skierowany na studia II stopnia (magisterskie) o specjalności prawo cywilne na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Tutaj uczestniczył w seminariach profesorów Mariana Waligórskiego i Stefana M. Grzybowskiego, pod kierunkiem którego napisał pracę magisterską. Studia ukończył w 1954 r. z odznaczeniem, a praca magisterska zatytułowana „Skład mas majątkowych w małżeńskim ustroju wspólności majątkowej” została wyróżniona opublikowaniem na pierwszym miejscu w 5 numerze Zeszytów Naukowych UJ z 1958 r.

Od 1 września 1954 r. do 1 lipca 1956 r. aplikował w Okręgu Sądu Wojewódzkiego w Lublinie. Jeszcze w czasie aplikacji został zaangażowany w charakterze asystenta przy Katedrze Postępowania Cywilnego, kierowanej wówczas przez zastępcę profesora Edmunda Wengerka. Po aplikacji utrzymywał kontakt z praktyką, pracując jako radca prawny, a następnie pełniąc funkcję ławnika Sądu Wojewódzkiego i Powiatowego w Lublinie. Stopień doktora nauk prawnych nadała mu jednogłośnie Rada Wydziału Prawa UMCS 14 marca 1960 r. po obronie pracy zatytułowanej „Zdolność procesowa według k.p.c.”. Promotorem pracy był docent E. Wengerek, recenzentami profesorowie Henryk Trammer i Zbigniew Resich. Praca została opublikowana przez Wydawnictwo Prawnicze w 1963 r. W ramach egzaminu doktorskiego zdawał także egzamin z prawa cywilnego materialnego z wynikiem bardzo dobrym. Habilitował się na podstawie rozprawy prawnoporównawczej „Wznowienie postępowania cywilnego” na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Recenzentami pracy byli profesorowie E. Wengerek, Władysław Siedlecki i H. Trammer. Została ona opublikowana w 1970 r. przez Wydawnictwo Prawnicze, wzbudziła duże zainteresowanie i była wielokrotnie recenzowana i cytowana. Tytuły naukowe profesora nadzwyczajnego Mieczysław Sawczuk uzyskał w 1972 (nominacja z dnia 12 stycznia), a zwyczajnego – w 1979 r. (15 listopada).

Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczął w 1955 r. i prowadzi ją do chwili obecnej. Od początku do przejścia na emeryturę z dniem 30 września 2001 r. związany był z Wydziałem Prawa UMCS w Lublinie, kolejno na stanowiskach: kierownika Katedry Postępowania Cywilnego (1966–1969), dyrektora Instytutu Prawa Sądowego (1970–1972), Prawa Cywilnego (1972–1981), kierownika zakładów: Prawa Gospodarczego (1974–1978), Prawa Cywilnego i Postępowania Cywilnego (1978–1981), Postępowania Cywilnego i Międzynarodowego Prawa Handlowego (1981–1990, od 1990 r. zakład ten otrzymał status katedry). W latach 1961–1966 i 1984–1987 był członkiem Senatu UMCS. Jego aktywność nie ograniczała się do kierowania instytutem czy katedrą. Był inicjatorem i współorganizatorem Studium Zaocznego Prawa Spółdzielczego WPiA UMCS ze specjalizacją w zakresie gospodarki lokalowej oraz (w latach 1977–1985) pełnomocnikiem Rektora do współpracy z Centralnym

Związkiem Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego i jednocześnie pełnomocnikiem prezesa CZSBM w Warszawie. Jako członek grupy założycielskiej, brał udział w pracach Konwentu Seniorów (organizacja z głosem opiniotwórczym i doradczym). Wykazywał się dużą aktywnością społeczną, działając w licznych organizacjach społecznych i komisjach na terenie uczelni, na przykład komisji dyscyplinarnych dla studentów i pracowników naukowych, jako opiekun grup studenckich, czy przewodniczący Rady Zakładowej ZNP (1961–1966), gdzie reprezentował interesy pracownicze. Nie można pominąć także udziału Profesora w życiu kulturalnym uczelni. Jako założyciel i opiekun studenckiego klubu fotograficznego przyczynił się zarówno do zgromadzenia cennego archiwum, dokumentującego jej historię, jak i wykształcenia kilku fotografików, którzy zyskali opinię profesjonalistów. Był także współzałożycielem Klubu Asystenta w Chatce Żaka i jednym z pomysłodawców jej nazwy.

Poza uniwersytetem lubelskim był Profesor Sawczuk związany także z innymi szkołami wyższymi. Prowadził wykłady i seminaria w Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku (1984–1991), Filii UMCS w Rzeszowie (ustrój ochrony prawnej, proces cywilny, prawo gospodarcze do 1984, międzynarodowe prawo prywatne do 1989), Wyższej Szkole Przyrodniczo-Humanistycznej w Sandomierzu (Proces i ustrój międzynarodowy), Wyższej Szkole Administracji i Zarządzania w Przemysłu, Krakowskiej Szkole Wyższej im. Andrzeja Frycza-Modrzewskiego, Zamiejscowym Wydziale Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli (Proces cywilny krajowy i międzynarodowy), ostatnio (od 2004) Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie. Występował także jako visiting professor w Würzburgu (1978) i Monachium (1985). Wykładał i odbył staże na wydziałach prawa w Sofii, Budapeszcie, Paryżu, Modenie, Pavii, Montpellier, Lyonie, Tulonie, Strassburgu, Grenoble, Lwowie, Kijowie, Moskwie, Leningradzie, Innsbrucku, Würzburgu, Hannoverze, Liège, Monachium, Heidelbergu, Bonn, Tybindze, Zurychu, Kolonii, Osnabrück, Kilonii, Mediolanie, Bolonii, Turynie, Jasi, Cluj, Wiedniu, Rzymie i Meksyku i innych.

Profesor jest cenionym naukowcem na forum międzynarodowym. Świadczy o tym nie tylko powyższa, długa lista uniwersytetów, z którymi współpracuje, ale i to, że znaczna część jego publikacji ukazała się w obcych językach lub za granicą. Opublikował, wspólnie z E. Wengerkiem, podręcznik w języku rosyjskim, a także szereg prac o charakterze porównawczym wspólnie z László Névaiem, Živko Stalevem, Gratianem Porumbem, Hansem F. Gaulem. Jego prace drukowano w księgach poświęconych najwybitniejszym uczonym o renomie międzynarodowej, jak H. F. Gaul, Walther I. Habscheid, Roger Perrot, Vitorio Denti, Viktor Knapp, Giuseppe Tarzia, Kostas Beys, Stanisław Włodyka i inni. Osobiste kontakty naukowe Profesora owocują oficjalną współpracą pomiędzy wydziałami czy katedrami, upowszechnianiem i wymianą najcenniejszych publikacji, umożliwiając również młodym pracownikom naukowym zdobywanie międzynarodowego doświadczenia i publikacji podczas wyjazdów zagranicznych. Spektakularnym przykładem jest nadanie doktoratu honoris causa profesorowi Marcelowi Storme z uniwersytetu w Gandawie w grudniu 1995 r. (promotorem był prof. M. Sawczuk, recenzentami profesorowie Krzysztof Skubiszewski, Andrzej Stelmachowski i Maksymilian Pazdan). Profesor jest członkiem licznych, prestiżowych organizacji naukowych. Szczególnie ceni sobie fakt, że

od roku 1994 jest członkiem *Academiae Europae* (z siedzibą w Londynie). AE to organizacja, do której jest się zapraszany z rekomendacji. W przypadku Profesora polecającym był Viktor Knapp, profesor Uniwersytetu Karola w Pradze, dysydent wydalony po inwazji z kraju i przebywający przed 1989 r. w Würzburgu. Dodatkowym powodem do satysfakcji jest to, że Profesor został wybrany jednogłośnie. Inną organizacją, której nie można pominąć jest *International Association of Civil Law* (obecnie *Association Process Law*) z siedzibą w Gandawie. Profesor jest członkiem tej organizacji od 1991 r., na międzynarodowych kongresach IACL (Coimbra, Bolognia, Utrecht, Würzburg, Lublin, Taormina, Syros, Wiedeń, Meksyk) występował jako national reporter. Początkiem był udział młodego docenta w międzynarodowym kolokwium w Budapeszcie (23–25 października 1968 r.), gdzie rozpoczęło się budowanie mostu Wschód–Zachód, które osiągnęło apogeum w czasie lubelskiego sympozjum w 1993 r.

Profesor był w latach 1969–1973 członkiem zarządu Lubelskiego Towarzystwa Naukowego (z członkostwa w LTN Profesor zrezygnował w 2001 r.); jest członkiem Towarzystwa Naukowego KUL. Był delegatem na II Kongres Nauki Polskiej, podczas którego został przewodniczącym Komisji Weryfikacji Terminologii Naukowej. Z problemami, dotyczącymi weryfikacji terminologii (w tym terminu „spółka” w jęz. rosyjskim w projekcie konwencji RWPG o zaopatrzeniu naukowo-technicznym, Wilno, 1978), spotkał się również jako biegły. W wyniku współpracy był recenzentem wielu przewodów habilitacyjnych i doktorskich.

Obecnie przewodniczy drugą kadencję Komisji Prawniczej Oddziału Lubelskiego PAN, integrującej prawników-naukowców dwóch uniwersytetów lubelskich KUL i UMCS. Ważnym wydarzeniem w życiu Komisji była w 2005 r. wizyta prof. Nicoli Picardiego, Promotora Sprawiedliwości Państwa Watykańskiego, który w siedzibie PAN i na KUL wygłosił wykłady na temat porządku prawnego tegoż państwa. Za duże osiągnięcie Komisji uznać należy opublikowanie (w latach 2008 i 2009) wysoko ocenionych dwóch tomów Teki Komisji Prawniczej pod redakcją prof. M. Sawczuka.

Jest on także redaktorem działu „postępowanie cywilne” i autorem, sam lub we współpracy, głównie z doktorantami i asystentami, 108 haseł w dwu wydaniach monumentalnej Wielkiej Encyklopedii Prawa (1 wyd. 2000 r. pod red. Eugeniusza Smoktunowicza, 2 wyd. 2005 r. pod red. Brunona Hołysta), jak również autorem hasła „Pologne” we francuskim, prestiżowym, wydanym przez profesora paryskiej Sorbony Loïca Cadiet „Dictionnaire de la justice” (Paryż 2004). Inicjował i uczestniczył czynnie, wspólnie z wychowankami, w publikowaniu szeregu książek poświęconych zasłużonym badaczom: Aleksandrowi Wolterowi i Stefanowi Buczkowskiemu, Henrykowi Trammerowi, Jerzemu Ignatowiczowi, Andrzejowi Stelmachowskiemu.

Był inicjatorem i organizatorem szeregu konferencji, sympozjów i zjazdów naukowych, krajowych i międzynarodowych, których materiały następnie były publikowane. Z tych, które Profesor uważa za szczególnie warte uwagi ze względu na tematykę, udział ważnych osobistości lub szeroki oddźwięk w środowisku prawniczym, należy wymienić Pierwszy Ogólnopolski Integracyjny Zjazd Cywilistów, 28–30 września 1972 r. (materiały zjazdu opublikowano w Rzeszowie w 1974 r.). Jego główną ideą było uwypuklenie ważności uniwersyteckiej nauki (Południowej Polski

i Lwowa). Innym ważnym było sympozjum poświęcone pamięci prof. Henryka Trammera, 3–6 kwietnia 1986 r. („Les particularités nationales de l'arbitrage commercial international” – „Odrębności krajowe międzynarodowego arbitrażu handlowego”, Lublin, 1987), zorganizowane dzięki ówczesnemu rektorowi UMCS – Stanisławowi Uziakowi. Tematyka seminarium dotyczyła konwencji moskiewskiej 1975 r., działającej w ramach RWPG; odrębności krajowe były wtedy marginalizowane.

W dniach 22–25 sierpnia 1993 r. odbyło się Międzynarodowe Sympozjum Prawa Cywilnego Sądowego pod hasłem „Jednolitość prawa sądowego a jego odrębności krajowe”; (wyd. angielskie, francuskie, niemieckie, Lublin 1994, 1 wyd. polskie, Lublin 1995, wyd. 2 poszerz. 1997), zorganizowane pod auspicjami IAPL, z udziałem znanych uczonych zagranicznych z kilkudziesięciu krajów, poświęcone ustalaniu porządku prawnego w wolnej, jednoczącej się Europie, co jednoznacznie wynika z referatów wygłoszonych, a następnie opublikowanych. Jak zauważył główny referent Sympozjum, światowego formatu uczonego, prof. Mauro Capelletti, „Europa została otwarta dla Wschodu”.

Kolejne ważne wydarzenie to „Czterdzieści lat kodeksu cywilnego”: Ogólnopolski Zjazd Cywilistów w Rzeszowie w dniach 8–10 października 2004 r. (Warszawa 2006), nawiązujący do problematyki pierwszego zjazdu. W 1994 r. Katedra Postępowania Cywilnego i Międzynarodowego Prawa Handlowego Europäische Rechtsakademie Trier ERA zorganizowała sympozjum na temat: „Systemy Prawne Wspólnot Europejskich”. Zaowocowało ono cyklicznymi konferencjami organizowanymi przez KUL i Fundację Gesellschaft für Rechtspolitik, kierowaną przez dr jur. h.c. Otto Theisena – prezesa, ks. prof. Józefa Krukowskiego – wiceprezesa i ks. prof. Mirosława Sitarza – sekretarza Zarządu. Konferencje odbywały się w językach: polskim, niemieckim, angielskim i francuskim. Prof. M. Sawczuk był nie tylko członkiem komitetu organizacyjnego, ale także redaktorem wydawniczym materiałów pokonferencyjnych. Pokłosiem konferencji były wydane pięć tomów „Kultur und Recht”, a także konferencje w Sejmie, gdzie wymieniano zasługi Profesora. Wynikiem tej międzynarodowej współpracy były doktorat honoris causa dla prof. Berndta Rùthersa z uniwersytetu w Konstancji, stypendia dla asystentów, 8 tom Encyklopedii Katolickiej sponsorowany przez Fundację i prezesa, dr. Theisena.

Równocześnie Profesor nie stronił od wykorzystywania w praktyce swojej obszernej wiedzy prawniczej. Był współtwórcą podstaw prawnych Lubelskiej Izby Rolniczej, za co odwdzięczono Mu się honorowym członkostwem. Zaangażowany w ideę spółdzielczości, zwłaszcza mieszkaniowej, jej propagator, organizator dokształcania pracowników, jako członek założyciel (i późniejszy członek Rady Nadzorczej) konsultował i podpisał statut założycielski Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, znanej później w kraju z wielu nowatorskich rozwiązań. W 1994 przyjął zaproponowaną funkcję arbitra Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej. W latach 1981 i 1989–1992 pracował w Społecznej Radzie Legislacyjnej NSZZ „Solidarność” w Krakowie pod przewodnictwem prof. S.M. Grzybowskiemu.

Zainteresowania naukowe Profesora koncentrują się wokół zagadnień dotyczących: ogólnych i ścisłych związków prawa cywilnego materialnego z procesowym, w tym teorii ogólnej procesu, modeli harmonizacji prawa sądowego cywilnego z prawem europejskim (jednolitość a odrębności krajowe), maksymy *vigilantibus*

iura scripta sunt a ochrony strony słabszej, ciągłości instytucji k.p.c. z 1930 r., prawa do wysłuchania triady uprawnień, *ubi remedium ibi ius*, prawa międzynarodowego arbitrażu handlowego, zupełności kodeksowej, zagadnienia: sądy administracyjne a sądy powszechne. Maksymę *vigilantibus iura scripta sunt* a ochrona strony słabszej, lansował na terenie byłych krajów socjalistycznych (także w Akademii Nauk ZSRR). Profesor prowadzi nadal wykłady i seminaria z zakresu: postępowania cywilnego, międzynarodowego prawa prywatnego, ustroju organów ochrony prawnej (wymiar sprawiedliwości), arbitrażu krajowego i międzynarodowego, prawa handlu międzynarodowego. W ciągu trwającej ponad pół wieku działalności naukowo-dydaktycznej wypromował około 4000 magistrów i 17 doktorów łącznie z jednym zagranicznym (w tym doktorat honoris causa i habilitacja). Jego bibliografia podmiotowa obejmuje 214 pozycji; ponad 40 opublikowano za granicą. Został odznaczony m.in.: Krzyżem Kawalerskim OOP (1975), Złotym Krzyżem Zasługi (1971), Medalem Edukacji Narodowej, Złotą Odznaką CZSBM, także odznakami: Zasłużony dla Ruchu Spółdzielczego, Zasłużony dla Lubelszczyzny, Zasłużony dla Rzeszowszczyzny i Bieszczad.

Z zainteresowań pozaprawnych najważniejsze dla Profesora wydają się te dotyczące okolic, w których spędził młodość i do których wciąż żywi sentyment. Z Hrubieszowem wiąże Go lata szkolne; aktualnie jest sympatykiem Towarzystwa Regionalnego Hrubieszowskiego oraz Fundacji Kultury i Przyjaźni Polsko-Francuskiej, w których owocnie działał. Aby przybliżyć, zwłaszcza młodzieży, historię ojczyzn, ufundował zestaw 18 herbów Polski, malowanych na płótnie, wraz z historią Orła Białego i ofiarował je, m.in. szkołom w Strzyżowie i w Melgwi, oraz muzeum w budującym się kościele w Strzyżowie i Skrobowie, a także znanym instytucjom w Zamościu i Hrubieszowie. Szczególną uwagę poświęca Profesor sprawom dawnych kresów wschodnich.

Jest członkiem Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej AK. W 1995 r. otrzymał Odznakę-Wyróżnienie „Za wkład pracy społecznej w Światowym Związku Żołnierzy AK, poświęconej etosowi Armii Krajowej”. Był współorganizatorem konferencji naukowej, pod patronatem ks. biskupa, płk Andrzeja Dziegi i ks. prałata, płk Andrzeja Puzona, która odbyła się w Stalowej Woli, 27–29 października 2004 r. z okazji 60 rocznicy akcji „Burza” i powstania 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK. Konferencja połączona była z wyjazdem autokarowym na groby i cmentarze na Wołyniu. Materiały z konferencji opublikowano w książce „Polskie Państwo Podziemne na Wołyniu w latach 1939–1944” (Sandomierz 2006). Publikacja ukazała się między innymi dzięki wsparciu merytorycznemu (redakcja) jak i finansowemu Profesora (wspominając tamte czasy, Profesor bardzo przeżywa powstanie w Garnizonie Włodzimierskim z 18 września 1939 r. zorganizowane przez pułkownika Lucjana Jasińskiego, pod dowództwem gen. Mieczysława Smorawińskiego. Obaj wraz z oddziałem w szyku marszowym podstępem zostali ujęci pod Piątydniami i jako pierwsi zginęli w Katyniu). Ostatnio wziął udział w sesji naukowo-historycznej „Bitwy pod Tomaszowem Lubelskim w 1939 roku” (Tomaszów, 18 września 2009). Udział w sesji zaowocuje opublikowaniem jego własnych impresji, związanych z bitwami. Profesor bywa inicjatorem i organizatorem akcji, upamiętniających historię Wołynia. Są to m.in.: sponsorowanie odbudowy kaplicy i cmenta-

rza wojennego w Zasmykach, stawianie krzyży w miejscach związanych z ludobójstwem na Wołyniu (w Pisarzowej Woli), pomoc szkołom polskim na Wschodzie. Nie są one łatwe do realizacji. Profesor, oprócz tego, że hojnie sponsorował te akcje, musi wykorzystywać swoje umiejętności i możliwości prawnika, aby umożliwić pokrzywdzonym osiągnięcie ich racji prawnych i moralnych.

Jak sam mówi, miał życie nie zawsze łatwe, ale za to ciekawe. W wieku 14 lat udało mu się cudem uniknąć śmierci i uciec z niemieckiego obozu pracy w Pawłowiczach, koło Wojnicy. Następnego dnia Niemcy rozstrzelali wszystkich (ok. 2000) robotników. Do dziś nie może postawić krzyża w miejscu egzekucji, ale nie ustępuje. Spotykał w życiu różnych ludzi, ale szczęśliwie na mistrzów i przewodników udało Mu się wybierać tych wielkiego formatu. Za takich uważa profesorów S.M. Grzybowskiego, H. Trammera, Adama Szpunara, Mariana Waligórskiego, także Zenona Klemensiewiczza, Adama Wilińskiego, Józefa Mazurkiewiczza. Stara się widzieć otoczenie zgodnie z dewizą Kisiela „niech pokaże, co ma w głowie”. W życiu kieruje się trzema sentencjami: M. Prousta – „W poszukiwaniu straconego czasu”, A. Fredry – „Zemsta” Papkin: „Powiedz mi, kto jest twoim Panem, a kto sługą”, trzecią uważa za najważniejszą – przywiezioną przez ojca z poligonu SPRA w Czeremosznie „W życiu przydatne jest próbne strzelanie, najlepiej artyleryjskie” W prawie ceni ciągłość i tradycję, uważa, że powinno promować aktywnych (*vigilanti iura scripta sunt*), ale i bronić słabszych a hierarchia ważności powinna funkcjonować w takiej kolejności: prawo, państwo, władza a nie władza, państwo, prawo. Wierzy w istnienie „podziemia ludzi obiektywnych i odważnych” – w chwilach niebezpieczeństwa pomoc przychodzi zwykle od tych, którzy nie są brani pod uwagę. Żeby być niezależnym, kiedy tylko okazało się to możliwe, zrezygnował z przynależności do organizacji obowiązkowych czy dobrze widzianych. Ceni literaturę i muzykę klasyczną. Wzrusza się muzyką Igora Strawińskiego i jego słowami: „Polska, kocham Polskę, słodką Polskę, pochodzę z Polski” (z okolic Uściługu, oddalonego 8 km od domu rodzinnego profesora we Włodzimierzu Wołyńskim). Jest wielbicielem szachów. Lubi paradoksy, lubi patrzeć na siebie z dystansem, sprawia Mu przyjemność satyryczna książeczka „Mój ucieszny UMCS” Władysława Ćwika, której jest jednym z bohaterów. Jego życie jest aktywne, prowadzi zajęcia ze studentami, pisze, bierze udział w różnego rodzaju zjazdach, sympozjach i konferencjach. Spieszy się, by wykorzystać swoje bardzo bogate archiwum i znakomitą pamięć.

Halina Wolska

Biografia została napisana na podstawie materiałów publikowanych i dokumentów osobistych, uzupełnionych relacjami ustnymi i autoryzowana przez Profesora.

Halina Wolska, kustosz dyplomowany, pracownik Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, ostatnio kierownik Działu Informacyjno-Bibliograficznego. Obecnie na emeryturze.